

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXXI. Vtrum grauitas quantitatis consistat in indiuisibili ex parte patientis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

vniformem inter omnes vnuerſum homines; neque id eſt poſſibile etiam per ſe, reſpectu conditionis humane, vt apparet ex dictis.

Art. 6. Ad rationem partis negantis: vnusquisque eſt expoſitus diſparibus aliorum iudiciis, atque inde operationibus erga ſe, ſicut ceteri ſunt expoſiti arbitrio ipſius, quoad operationes eiſdem erga ceteros. Vnde, qui plus nocere poterit alicui, quin peccet lethaliter, quàm idem nocere ipſi poſſit abſque peccato lethali, eſt expoſitus oppoſitæ computationi, reſpectu alicuius alterius. Quapropter lex vniformis diſformitatis ſuperius expoſita eſt abſolutè æqualis, reſpectu omnium, præſertim conſiderando omnem vnuerſum materiam iuſtitia; contingit enim latiore in vna materia eſſe, ſtrictiore in alia, ideòque, facta comparatione vnuerſali, vnusquilibet vniciuilibet euadit abſolutè æqualis, vt patebit conſideranti cum magna, & exacta attentione huius rei, cuius examen in præſenti euaderet longius iuſto, eſſetque curioſum magis, quàm vtile.

QVÆSTIO XXXI.

Vtrum grauitas quantitatis conſeſtat in indiuiſibili, ex parte patientis?

Videtur non conſiſtere in indiuiſibili; quia grauitas iniuſtitia pendet ex grauitate nocementi inducti per actionem iniuſtam. Furtum autem ſcuti ex. gr. quod grauiter nocet pauperi, nequaquam grauiter nocet prædiuiti. Ergo non eadem quantitas ſufficit, & eſt neceſſaria ad peccatum graue iniuſtitia, reſpectu vtriuſque. Eadem eſt contraria ratio in materia honoris, quia infamatio de mendacio nihil, vel leuiter nocet infami; nocet verò grauiter ei, qui eſt in magno honore conſtitutus; & ſimiliter in materia ſalutis. Ergo in tota materia iuſtitia variat quantitate conditio patientium.

Artic. 1. Reſp. Quæſtio propoſita ſolùm proponitur ab auctoribus circa rem pecuniariam; an videlicet regula ſuperius data æquè vigeat, reſpectu valde, & mediocriter diuitum; necnon, & pauperum; eademque Arithmetice quantitas debeat ſub lethali non auferri, aut ablata reſtitui habenti maximas, & mediocres diuitias, necnon ei, qui non eſt diues? an verò debeat eſſe eadem tantum Geometricè; vt ſit eadem diſtancia quantitatis, qua peccatur lethaliter aduerſus valde diuitem, à quantitate, qua peccatur lethaliter aduerſus mediocriter diuitem; quæ eſt inter eorum diuitias. Communior auctorum ſententia eſt, non eſſe eandem Arithmetice quantitatem, reſpectu omnium, ſed proportionalem, modo dicto, idque cenſet indubitatum Cardinalis de Lugo diſp. 6. ſect. 2. Fundamentum eſt ratio dubitandi modo propoſita.

Artic. 2. Verum hæc opinio, ſalua auctorum reuerentia, quæ illis debetur maxima, præſertim in re morali pendenti à prudenti arbitrio, videtur valde difficilis tum ad hominem, tum ſimpliciter. Ad hominem quidem, quoad duo; quorum alterum eſt ratio illa dubitandi, qua vnice nituntur; alterum eſt, quod iidem auctores docent dari nihilominus quantitatem quandam ſufficientem ad lethale, reſpectu cuiuſlibet; eandemque neceſſariam, reſpectu plurium inter ſe inæqualium, quoad diuitias, tametiſi notabiliſſimè inæquales ſint.

Art. 3. Quod ad rationem illam attinet, vel indigentia conſideratur quoad ea præciſè, quæ ſunt neceſſaria ad commodam conſeruationem vitæ; vel quoad ea etiam, quæ ſunt neceſſaria ad ſplendorem, & de-

R. P. de Eſpæra Corſ. Theol. Tom. II.

licias, alioſque fines. Si primum, nullam nocementum illatum erit, ideòque nullum committeretur peccatum iniuſtitia aduerſus prædiuites, ſi relictis, quæ ſufficiunt ad commodam conſeruationem vitæ, ſurripiantur cetera omnia. Si ſecundum, nullum erit diſcrimen nocementi, reſpectu magis, & minùs diuitis: Certè, quod erit neceſſarium ad maiores delicias, maioremue ſplendorem, & ſic de aliis finibus minoris, & maioris momenti, eripietur cum minori peccato. Quæ ſunt abſurda.

Artic. 4. Iam quoad quantitatem ſufficientem, reſpectu cuiuſlibet, ſimulque complectentem indiſcrimiatim plures inæqualiter diuites, committitur manifesta inconſequentia. Quia eadem eſt differentia facultatum inter potentiffimum habentem tot milliones annuos, quot habet millenarios mercator ditiffimus: quæ eſt inter hunc, & habentem totidem centenarios, & ſic de cæteris ſimiliter; & conſequenter non redigetur in ſtatum miſerum potentiffimus Princeps, niſi per ablationem quantitatis centuplo, aut etiam millecuplo maioris, quàm ſit ea quantitas, cuius ablatione redigetur in ſimilem in ſtatum mercator ditiffimus, & ſic de cæteris; eademque eſt ratio de eadem quantitate ſapiùs, aut non tam ſapè ſublata, omniſque alia eiſmodi comparatio incommodorum, ad quæ recurrit Cardinalis de Lugo, euadet ſemper ſimiliter proportionata. Ergo, vel eſt ſtatuenda vna determinatè quantitas pro omnibus indiſcrimiatim, vel nulla eſt admittenda vniformis regula aliquorum inæqualiter diuitum; ſed omnino proportionata cuiuſque diuitiis, incipiendo à quantitate reſpiciente pauperrimum, uſque ad ditiffimum omnium in orbe terrarum. Hoc autem poſtremum nemo admittit, & ſanè meritò.

Art. 5. Eadem difficultas abſolutè oſtenditur, prætermiſſo vitioſo affectu auaritia, qui ſapè creſcit, quò magis diuitia creſcunt; vnde reſultat ſenſus ingens parui etiam nocementi, quorum iam antea advertimus nullam haberi rationem, quod ad iuſtitiam attinet. Oſtenditur inquam aliundè. Primò, quia vt infra dicemus ex communi ſenſu iuxta primam rerum diuiſionem, & primaui iura gentium nemini licet, vt fiat ditior aliis, quin plus iſſdem contulerit in bonum publicum, vel per ſe ipſum, vel per eum, à quo primùm tranſmiſſæ ſunt diuitia ad eundem cum eodem iure. Equum autem eſt leges indemnitate, ac reſtitutionis non minùs fauere in quantitate æquali magis benè merito de Republica. Neque verò iniquè diues eſt punibilis, aut tractabilis vt iniqus, priuata auctoritate.

Art. 6. Deinde ſequeretur commutationem aliàs æqualem, & iuſtam fieri inæqualem, & iniuſtam commutantibus inuicem ditiffimo, & non ita diuite. Quia quod tranſmitteretur in ditiffimum, eo ipſo redderetur faciliùs, & cum minori onere auferibile per furtum; aut rapinam, ac proinde minùs æſtimabile, vtpote magis expoſitum periculo amiſſionis; & è conuerſo. Vnde ditior, dum vellet emere, deberet dare minus pretium, & maius, qui non eſſet ita diues, vtròque inuicem contrahente.

Art. 7. Tertiò. Quò quiſque eſt ditior, eò magis eſt expoſitus furto, & rapinæ, cæteris paribus, expectata tota collectione bonorum, vtpote patentium latiùs, & obuiorum ad plurium manus. Ergo ſi ſimul eſſet minùs protectus per leges, quoad æqualem quantitatem, eſſet planè deterioris conditionis, quàm minùs diues; nec eſſet vterque æquè dilectus Republicæ.

Art. 8. Præterea qui ſunt potentiffimi, ac ditiffimi habentur, certè poſſunt habere præſtantiſſimos fines proximos diuitiarum; vt tueri patriam tempore belli; eidem ſubuenire tempore famis, propagare religionem; erigere, & ornare templa, & ſimilia proportioniter;

portionaliter : atque potestas proxima ad hos fines est valde æstimabilis, consequenter quælibet eius diminutio potest perturbare animum, & dissolvere benevolentiam, ac tranquillitatem pacis eodem prorsus modo, quo æqualis diminutio, seu diminutio, quoad æqualem partem potestatis proximè ad finem minus præstantem, qui est proprius minus diuitis, idipsum præstare potest. Pater igitur ditissimum posse rationabiliter æquè affici ad æqualem quantitatem rei pecuniariæ, & non minus ægrè ferre eius ablationem, quam possit minus diues, & utcumque opum tenuis sine videlicet, ac potentia proportionaliter præstantiori acutè affectum erga singulas partes, quantum posset eundem refecere similibus abundantia. Dicitur autem est supra indè sumi mensuram quantitatis sufficientis ad lethale.

Art. 9. Denique, qui iuste, & honestè acquirit aliquid de nouo, non sit propterea deterius conditionis, quoad ea, quæ prius habebat. Nihil enim peccauit, nec demeruit fauorem legislatoris, imò meruit illum magis, siquidem discescere nemo iuste potest, nisi promouendo bonum commune aliqua sua operatione honesta, ut suppositum est suprâ, & infrâ ostenditur. Fieret autem deterius conditionis etiam quoad bona prius habita, si eo ipso posset eripi aliqua pars illorum, cum minori difficultate, & onere lædētis; & quidem minori propè infinite, quam posset ante nouam acquisitionem. Tanta nimirum differentia est peccandi lethaliter, & peccandi tantum venialiter, attenta natura rei secundum se.

Art. 10. Rationes istæ videntur profectò efficaces; neque verò est contemnenda auctoritas in contrarium, quæ initio præmissa est. Suppetit autem idonea distinctio, qua utrisque satisfiat. Dicendum primò est eandem quantitatem esse sufficientem, & necessariam ad peccatum lethale, respectu omnium, seu plus, seu minus diuitum nulla facta suppositione voluntatis, qua, quis cedat iuri suo, aut præsumptionis satis fundatæ de tali voluntate. Hoc omnino euincunt argumenta nuper proposita, nec quidquam euincit in contrarium ratio illa unica dubitandi: Quia ditior habet tantum ius ad commodam maiora, & fines præstantiores, & ad potentiam proximam virorumque; quantum habet minus diues ad minora, & minus præstantia, eorumque potentiam proximam, ut liquet ex dictis. Magnitudo autem nocimenti, prout consideratur in ordine ad iustitiam pendet ex magnitudine iuris læsi. Aliæ namque considerationes, & mensuræ nocimenti pertinent ad charitatem, misericordiam, & similes virtutes.

Art. 11. Dicendum rursus est facilius, & in pluribus circumstantiis præsumi voluntatem ditioris, quam minus diuitis cedentem iuri suo, quoad quantitatem absolute sufficientem ad lethale, & quoad maiorem quantitatem, quod diuitiæ fuerint maiores, & quod res determinatæ, circa quas versatur actio iniusta, sunt minus conferentes minusque applicabiles proximè, vel rectè ad fines præstantiores suprâ descriptos. Facilius namque, & pluries contemnuntur, ac ceduntur aliis, quæ sunt minus necessaria ad conseruationem simpliciter, vel ad commodam conseruationem individui, quam quæ sunt necessaria ad alios fines, atque ob hunc usum inter alios sunt æstimabiles diuitiæ, idque est verum semper proportionem seruata inter quosvis magis, & minus diuites, & quoad maiorem, minoremque necessitatem sub eadem finium comparatione. Hinc enim proficiuntur donationes faciliores, & plures, ac maiores ditiorum, atque facillimæ plurimæ, & maximæ ditissimorum, si comparantur, cæteris paribus, cum iis, qui sunt minus diuites. Quia verò voluntas præsumpta sufficit ad excusandum à peccato, & obligatione restituendi, ut infrâ dicetur, ac exponetur.

Fit planè, ut sæpè sit necessaria maior quantitas ad peccandum lethaliter per iniustitiam exercitam aduersus magis diuitem, quam per iniustitiam materialiter æqualem exercitam aduersus minus diuitem.

Art. 12. Pronum porro est suspicari auctores superius indicatos confudisse, quod sæpè accidit, & facile est, ut eueniat, cum eo, quod semper, & ex natura rei verum est, huiusmodi confusionem esse facilem, & multis obrepere notauit alicubi Philosophus, & frequens experientia docet. Quia verò fundamentum talis præsumptionis non datur semper, nec uniformiter apud homines etiam ditissimos, nec æqualiter circa omnium rerum genera, & pro omni tempore, ac circumstantiis, obseruanda erunt diligenter pro praxi huius conclusionis, quæ infrâ dicetur de voluntate præsumpta. Ad rationem dubitandi iam nuper dictum est. Et ea, quæ adduntur satis superque patent ex dictis quæst. 29.

QVÆSTIO XXXII.

Virum ex peccato veniali iniustitia resultare possit gravis obligatio restituendi?

Videtur nunquam id accidere posse. Quia ad eandem virtutem pertinet non lædere iniuste; & reparare læsionem iniustam; & obligatio ad utramque fundatur in eodem iure patientis iniustitiam; ac proinde utrumque opus subest eidem regulæ ex parte agentis, & patientis. Ergo fieri non potest, ut læsio sit venialiter peccaminosa, & eius nihilominus non reparatio sit peccaminosa lethaliter, utque teneatur ad restituendum sub lethali, qui ad id tenetur, ratione solius peccati iniustitiæ, quod veniale tantum fuerit.

Art. 1. Resp. Explicata quantitate rei explicanda iam est quantitas culpæ. Quod pertinet ad examen solius restitutionis, quæ debetur ratione iniustæ acceptionis, quatenus differt ab ea, quæ debetur, ratione rei acceptæ, tamen si accepta fuerit absque vlla culpa. Videndum itaque est, quanam nocentis culpa obliget ad reparandum damnum iniuste illatum, tamen si res ablata non extet nec in se, nec in suo effectu, aut quasi effectu. Dicitur nimirum est quæst. 24. hoc vnum esse specialiter proprium acceptionis iniustæ.

Art. 2. Certum est peccatum lethale esse sufficiens ad obligationem grauem restituendi; nec est minus certum, si peccatum sit veniale solum ex parte materiæ ad solam sufficere obligationem restituendi sub veniali. Dicitur namque est quæst. 25. in casu nocimenti iniuste illati dari contractum commutationis inter damnificantem, & damnificatum ex quo damnificans manet obligatus ad reparandum damnum; siquidem contractus sit validus. Certum autem est validitati contractus nihil obesse paruitatem materiæ; nec est minus certum libertatem sufficientem ad lethale, sufficere ad valorem contractus ex genere suo. Difficultas igitur est; an quando materia nocimenti est in se gravis; & nihilominus peccatum nocentis est leue ex defectu deliberationis resultet obligatio grauis, aut saltem levis reparandi damnum.

Art. 3. Dicendum est ex communi nullam indè resultare obligationem restituendi. Suadetur primò, quia homines, vel mediocriter cordati, ac prudentes non dissolunt amicitias, nec perturbantur ira, aut dissensionem tranquillæ paci contrariam concipiunt propter offensas ex defectu deliberationis veniales in vlla materia. Et quidem merito, quia in actibus venialibus ex defectu deliberationis præualet is defectus ei, quod in tali actu adest deliberationis, præualet